

ΣΤΡΑΒΩΝΟΣ
ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΩΝ

ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ.

Ἐν τῷ πέμπτῳ τὰ περὶ Ἰταλίας ἀπὸ τῆς ὑπώρειας τῶν Ἄλπεων, μέχρι τοῦ Σικελικοῦ πορθμοῦ, καὶ Ταραντίνου κόλπου, καὶ τοῦ Ποσειδωνιάτου· ἐν οἷς Οὐενετία, Λιγουρία, Πίκηνον, Τουσκία, Ρώμη, Καμπανία, Λευκανία, Ἀπουλία· καὶ ὅσαι νῆσοι τῇ ταύτῃ θαλάττῃ παράκεινται ἀπὸ Γενουιτῶν μέχρι Σικελίας.

ΚΕΦ. Α.

§. 1.

ΜΕΤὰ δὲ τὴν ὑπώρειαν τῶν Ἄλπεων, ἀρχὴ τῆς νῦν Ἰταλίας. 209.
Οἱ γὰρ παλαιοὶ τὴν Οἰνωτρίαν, ἐκάλουον Ἰταλίαν, ἀπὸ τοῦ Σικελικοῦ πορθμοῦ, μέχρι τοῦ Ταραντίνου κόλπου, καὶ τοῦ Ποσειδωνιάτου θάλασσαν· ἐπακρατήσαν δὲ τοῦνομα, καὶ μέχρι τῆς ὑπώρειας τῶν Ἄλπεων προῦβη. Προσέλαβε δὲ καὶ τῆς Λιγουρικῆς τὰ μέχρι Οὐάρου ποταμοῦ καὶ τῆς ταύτης θαλάττης, ἀπὸ τῶν ὀρίων τῶν Τυρρήνικων, καὶ τῆς Ἰσρίας μέχρι Πόλας. Εἰκάσαι δ' ἂν τις εὐτυχήσαντας τοὺς πρώτους ὀνομασθέντας 210. Ἰταλοὺς, μεταδοῦναι καὶ τοῖς πλησιεχώροις· εἰδ' οὕτως ἐπίδοσιν

210. λαβεῖν, μέχρι τῆς Ῥωμαίων ἐπικρατείας. Ὅψε δὲ ποτε, ἀφ' οὗ μετέδοσαν Ῥωμαῖοι τοῖς Ἰταλιώταις τὴν ἰσοπολιτείαν, ἔδοξε καὶ τοῖς ἐντὸς Ἄλπεων Γαλάταις καὶ Ἐνετοῖς τὴν αὐτὴν ἀπονεῖμαι τιμὴν, προσαγορευῆσαι δὲ καὶ Ἰταλιώτας πάντας καὶ Ῥωμαίους ἀποικίας τε πολλὰς σείλαι, τὰς μὲν πρότερον, τὰς δ' ὕστερον, ὧν οὐ ρᾶδιον εἰπεῖν ἀμείνους ἑτέρας.

§. 2.

Ἐνὶ μὲν οὖν σχήματι σύμπασαν τὴν νῦν Ἰταλίαν, οὐ ρᾶδιον περιλαβεῖν γεωμετρικῶς· καίτοι φασὶν ἄκραν εἶναι τρίγωνον, ἐκκειμένην πρὸς νότον καὶ χειμερινὰς ἀνατολάς, κορυφουμένην δὲ πρὸς τῷ Σικελικῷ πορθμῷ, βάσιν δ' ἔχουσαν τὰς Ἄλπεις.... συγχωρῆσαι δὲ καὶ τῶν πλευρῶν μίαν, τὴν ἐπὶ τὸν πορθμὸν τελευτῶσαν, κλυζομένην δὲ ὑπὸ τοῦ Τυρρηνικοῦ πελάγους. Τρίγωνον δὲ ἰδίως τὸ εὐθύγραμμον καλεῖται σχῆμα· ἐνταῦθα δὲ καὶ ἡ βᾶσις καὶ αἱ πλευραὶ περιφερεῖς εἰσιν· ὥστε, εἰ φημὶ δεῖν συγχωρεῖν, περιφερογράμμου σχήματος θετέου καὶ τὴν βᾶσιν καὶ τὴν πλευρὰν· συγχωρητέον δὲ καὶ τὴν λόξωσιν ταύτης τῆς πλευρᾶς τὴν ἐπὶ τὰς ἀνατολάς. Ἰᾶλλα δ' οὐχ ἱκανῶς εἰρήκασιν, ὑποθέμενοι μίαν πλευρὰν ἀπὸ τοῦ μυχοῦ τοῦ Ἀδρίου μέχρι τοῦ πορθμοῦ· πλευρὰν γὰρ λέγομεν τὴν ἀγώνιον γραμμὴν· ἀγώνιος δ' ἐστίν, ὅταν ἡ μὴ συννεύῃ πρὸς ἀλλήλα τὰ μέρη, ἢ μὴ ἐπὶ πολὺ. Ἡ δὲ ἀπὸ Ἀριμίνου ἐπὶ τὴν ἄκραν τὴν Ἰαπυγίαν, καὶ ἡ ἀπὸ τοῦ πορθμοῦ ἐπὶ τὴν αὐτὴν ἄκραν, πάμπόλυ τι συννεύουσιν. Ὅμοίως δ' ἔχειν οἶομαι καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ μυχοῦ τοῦ Ἀδρίου, καὶ τὴν ἀπὸ τῆς Ἰαπυγίας· συμπίπτουσαι γὰρ ἐπὶ τοὺς περὶ Ἀρίμινον καὶ Ραουένναν τόπους, γωνίαν ποιούσιν· εἰ δὲ μὴ γωνίαν, περιφέρειάν γε ἀξιόλογον. Ὡς, εἰ ἄρα, τοῦτ' ἂν εἴη μία πλευρὰ ὁ παράπλους, ὁ ἀπὸ τοῦ μυχοῦ ἐπὶ τὴν Ἰαπυγίαν, οὐκ εὐθεῖα· τὸ δὲ λοιπὸν, τὸ ἐνθένδε ἐπὶ τὸν πορθμὸν,

ἄλλην ἂν ὑπογράφοι πλευρὰν, οὐδὲ ταύτην εὐθεΐαν. Οὕτω δὲ 210.
 τετράπλευρον μᾶλλον, ἢ τρίπλευρον φαίη ἂν τις τὸ σχῆμα
 τρίγωνον δ' οὐδοπωσοῦν, πλὴν εἰ καταχρώμενος. Βέλτιον δ'
 ὁμολογεῖν, ὅτι τῶν ἀγεωμετρήτων σχημάτων οὐκ εὐπερίγραφος
 ἢ ἀπόδοσις.

§. 3.

Κατὰ μέρος δ' οὕτως εἰπεῖν δυνατόν, ὅτι τῶν μὲν Ἄλπεων
 περιφερῆς ἢ ὑπώρεια ἔστι, καὶ κολπώδης, τὰ κοῖλα ἔχουσα
 ἐσραμμένα πρὸς τὴν Ἰταλίαν. Τοῦ δὲ κόλπου τὰ μὲν μέσα πρὸς
 τοῖς Σαλασσοῖς ἔστι· τὰ δ' ἄκρα ἐπιστροφὴν λαμβάνει, τὰ μὲν, 211.
 μέχρι τῆς Ὀκρας καὶ τοῦ μυχοῦ τοῦ κατὰ τὸν Ἀδρίαν, τὰ δ',
 εἰς τὴν Λιγυστικὴν παραλίαν μέχρι Γενούας, τοῦ τῶν Λιγύων
 ἐμπορείου, ὅπου τὰ Ἀπέννινα ὄρη συνάπτει ταῖς Ἄλπεσιν. Ὑπό-
 κείται δ' εὐθὺς πεδῖον ἀξιόλογον, πᾶρισθόν πως ἔχον τὸ πλάτος
 καὶ τὸ μῆκος, σταδίων ἑκατὸν καὶ δισχιλίων· τὸ δὲ μεσημβρινὸν
 αὐτοῦ πλευρὸν κλείεται τῇ τε τῶν Ἐνετῶν παραλίᾳ, καὶ τοῖς
 Ἀπεννίνοις ὄρεσι, τοῖς περὶ Ἀρίμινον καὶ Ἀγκῶνα καθήκουσι.
 Ταῦτα γὰρ ἀρξάμενα ἀπὸ τῆς Λιγυστικῆς εἰς τὴν Τυρρήνιαν
 ἐμβαλλει, σενὴν παραλίαν ἀπολείποντα· εἶτα ἀναχωροῦντα εἰς
 τὴν μεσογαίαν κατ' ὀλίγον, ἐπειδὴν γένηται κατὰ τὴν Πεισατίν,
 ἐπιστρέφει πρὸς ἑω, καὶ πρὸς τὸν Ἀδρίαν ἕως τῶν περὶ Ἀρίμινον
 καὶ Ἀγκῶνα τόπων, συνάπτοντα ἐπ' εὐθείας τῇ τῶν Ἐνετῶν παρα-
 λίᾳ. Ἡ μὲν οὖν ἐντὸς Ἄλπεων Κελτικὴ, τούτοις κλείεται τοῖς
 ὄροις· καὶ ἔστι τῆς μὲν παραλίᾳς τὸ μῆκος ὅσον τριακοσίων στα-
 δίων ἐπὶ τοῖς ἑξακισχιλίοις, μετὰ τῶν ὄρων· μικρὸν δ' ἕλαττον τὸ
 πλάτος τῶν χιλίων. Ἡ λοιπὴ δ' Ἰταλία σενὴ καὶ παραμῆκης ἔστι, κο-
 ρυφουμένη διχῶς, τῇ μὲν πρὸς τὸν Σικελικὸν πορθμὸν, τῇ δὲ πρὸς
 τὴν Ἰαπυγίαν· σφιγγομένη δ' ἑκατέρωθεν, τῇ μὲν ὑπὸ τοῦ Ἀδρίου,
 τῇ δ' ὑπὸ τοῦ Τυρρήνικου πελάγους. Ἔστι δ' ὁμοίον τὸ σχῆμα

211. τοῦ Ἀδρίου καὶ τὸ μέγεθος τῆ Ἰταλίας, τῆ ἀφοριζομένη τοῖς τε Ἀπεννίνοις ὄρεσι, καὶ τῆ Θαλάττῃ ἑκατέρα, μέχρι τῆς Ἰαπυγίας καὶ τοῦ ἰσθμοῦ τοῦ κατὰ τὸν Ταραντῖνον καὶ τὸν Ποσειδωνιαίτην κόλπον· τὸ τε γὰρ πλάτος τὸ μέγιστον ἀμφοῖν ἔστι περί χιλίους καὶ τριακοσίους σταδίους, τὸ δὲ μῆκος ἔλαττον οὐ πολὺ τῶν ἑξακισχιλίων. Ἡ λοιπὴ δ' ἔστιν ὅσην κατέχουσι Βρέττιοι καὶ Λευκανοί. Φησὶ δὲ Πολύβιος, περὶ μὲν εἶναι τὴν παραλίαν τὴν ἀπὸ Ἰαπυγίας μέχρι πορθμοῦ καὶ τρισχιλίων σταδίων, κλύζεσθαι δ' αὐτὴν τῷ Σικελικῷ πελάγει· πλέοντι δὲ, πεντακοσίων θέουσαν. Τὰ δὲ Ἀπέννινα ὄρη, συνάψαντα τοῖς περὶ Ἀρίμινον καὶ Ἀγκῶνα τόποις, καὶ ἀφορίσαντα τὸ ταύτῃ πλάτος τῆς Ἰταλίας ἀπὸ Θαλάττης ἐπὶ Θαλάτταν, ἐπιστροφὴν λαμβάνει πάλιν, καὶ τέμνει τὴν χώραν ὅλην ἐπὶ μῆκος. Μέχρι μὲν δὲ Πευκετίων καὶ Λευκανῶν, οὐ πολὺ ἀφίσταται τοῦ Ἀδρίου· συνάψαντα δὲ Λευκανοῖς, ἐπὶ τὴν ἑτέραν Θαλάτταν ἀποκλίνει μᾶλλον, καὶ λοιπὸν διὰ μέσων τῶν Λευκανῶν καὶ Βρεττίων διεξιόντα τελευτᾷ πρὸς τὴν Λευκόπετραν τῆς Ῥηγίνης καλουμένην. Τυπωδῶς μὲν οὖν εἴρηται περὶ τῆς νῦν Ἰταλίας ἀπάσης ταῦτα· πειρασόμεθα δὲ ἀναλαβόντες εἰπεῖν περὶ τῶν καθ' ἕκαστα, καὶ πρῶτον περὶ τῶν ὑπὸ ταῖς Ἄλπεσιν.

§. 4.

212. Ἐστὶ δὲ πεδῖον εὐδαιμον σφόδρα, καὶ γεωλοφίαις εὐκαίρποις πεποικιλμένον· Διαρρεῖ δ' αὐτὸ μέσον πῶς ὁ Πάιδος· καὶ καλεῖται τὸ μὲν, ἐντὸς τοῦ Πάιδου, τὸ δὲ πέραν. Ἐντὸς μὲν ὅσον ἔστι πρὸς τοῖς Ἀπεννίνοις ὄρεσι καὶ τῇ Λιγυσακῇ· πέραν δὲ, τὸ λοιπόν. Οἰκεῖται δὲ τὸ μὲν, ὑπὸ τῶν Λιγυσικῶν ἔθνων καὶ τῶν Κελτικῶν, τῶν μὲν ἐν τοῖς ὄρεσιν οἰκούντων, τῶν δ' ἐν τοῖς πεδίοις· τὸ δ', ὑπὸ τῶν Κελτῶν καὶ Ἐνετῶν. Οἱ μὲν οὖν Κελτοὶ τοῖς ὑπεραλπειοῖς ὁμοεθνεῖς εἰσι. Περὶ δὲ τῶν Ἐνετῶν, διττῶς

ἔσι λόγος. Οἱ μὲν γὰρ καὶ αὐτοὺς φασὶν εἶναι Κελτῶν ἀποίκους 212. τῶν ὁμωνύμων παρωκεανιτῶν· οἱ δ' ἐκ τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου μετ' Ἀντήνορος σωθῆναι δευρό φασι τῶν ἐκ τῆς Παφλαγονίας Ἐνετῶν τινας. Μαρτύριον δὲ τούτου προφέρονται, τὴν περὶ τὰς ἵπποτροφίας ἐπιμέλειαν, ἣ νῦν μὲν τελέως ἐκλέλοιπε, πρότερον δ' ἐτιμάτο παρ' αὐτοῖς, ἀπὸ τοῦ παλαιοῦ ζήλου, τοῦ κατὰ τὰς ἡμιονίτιδας ἵππους. Τούτου δὲ καὶ Ὅμηρος μέμνηται·

Ἐξ Ἐνετῶν, ὄθεν ἡμιόνων γένος ἀγροτεράων.

Καὶ Διονύσιος, ὁ τῆς Σικελίας τύραννος, ἐντεῦθεν τὸ ἵπποτροφεῖον συνεστήσατο τῶν ἀθλητῶν ἵππων· ὥστε καὶ ὄνομα ἐν τοῖς Ἕλλησι γενέσθαι τῆς Ἐνετικῆς πωλείας, καὶ πολὺν χρόνον εὐδοκιμῆσαι τὸ γένος.

§. 5.

Ἄπασα μὲν οὖν ἡ χώρα ποταμοῖς πληθύνει, καὶ ἔλεσι, μάλισα δ' ἡ τῶν Ἐνετῶν· πρόσσει δὲ ταύτῃ καὶ τὰ τῆς Θαλάττης πείθη. Μόνα γὰρ ταῦτα τὰ μέρη σχεδόν τι τῆς καθ' ἡμᾶς Θαλάττης, ὁμοιοπαθεῖ τῷ Ὠκεανῷ, καὶ παραπλησίους ἐκείνῳ ποιεῖται τὰς τε ἀμπύτεις καὶ τὰς πλημμυρίδας· ὑφ' ὧν τὸ πλεον τοῦ πεδίου λιμνοθαλάττης γίνεται μεσόν. Διώρυξι δὲ καὶ παραχώμασι, καθάπερ ἡ Κάτω λεγομένη χώρα τῆς Αἰγύπτου, διοχετεύεται· καὶ τὰ μὲν ἀνέψυκται καὶ γεωργεῖται, τὰ δὲ διάπλους ἔχει. Τῶν δὲ πόλεων αἱ μὲν νησιζουσιν, αἱ δ' ἐκ μέρους κλύζονται. Ὅσαι δὲ ὑπὲρ τῶν ἐλῶν ἐν τῇ μεσογαίᾳ κεῖνται, τοὺς ἐκ τῶν ποταμῶν ἀνάπλους θαυμασοὺς ἔχουσι, μάλισα δ' ἐκ τοῦ Πάιδου· μέγιστός τε γὰρ ἔστι, καὶ πληροῦται πολλάκις ἔκ τε ὄμβρων καὶ χιόνων· διαχεόμενος δ' εἰς πολλὰ μέρη κατὰ τὰς ἐκβολὰς, τυφλὸν τὸ εἶμα ποιεῖ, καὶ δυσείσβολός ἐστιν· ἢ δ' ἐμπειρία περιγίγνεται καὶ τῶν χαλεπωτάτων.

§. 6.

212. Τὸ μὲν οὖν ἀρχαῖον, ὡσπερ ἔφην, ὑπὸ Κελτῶν περιωκεῖτο τὸ πλεῖστον ὁ ποταμός. Μέγιστα δ' ἦν τῶν Κελτῶν ἔθνη Βόιοι καὶ Ἴνσουβροι, καὶ οἱ τὴν Ῥωμαίων πόλιν ἐξ ἐφόδου καταλαβόντες Σένουες μετὰ Γαισατῶν· Τούτους μὲν οὖν ἐξέφθειραν ὕστερον τελέως

213. Ῥωμαῖοι· τοὺς δὲ Βοίους ἐξήλασαν ἐκ τῶν τόπων. Μεταστάντες δ' εἰς τοὺς περὶ τὸν Ἴστρον τόπους, μετὰ Ταυρίσκων ὄκουν πολεμοῦντες πρὸς Δάκους, ἕως ἀπώλοντο πανεθνεί· τὴν δὲ χώραν, οὕσαν τῆς Ἰλλυρίδος, μηλόβοτον τοῖς περιοικοῦσι κατέλιπον. Ἴνσουβροι δὲ καὶ νῦν εἰσὶ. Μεδιολάνιον δ' ἔσχον μητρόπολιν, πάλαι μὲν κώμην (ἅπαντες γὰρ ὄκουν κωμηδόν), νῦν δ' ἀξιόλογον πόλιν, πέραν τοῦ Πάδου, συνάπτουσάν πως ταῖς Ἄλπεσι. Πλησίον δὲ καὶ Οὐηρών· καὶ αὕτη πόλις μεγάλη. Ἐλάτους δὲ τούτων Βριξία, καὶ Μάιντουα, καὶ Ῥήγιον, καὶ Κῶμον. Αὕτη δ' ἦν μὲν κατοικία μετρία· Πομπήϊος δὲ Στράβων, ὁ Μάγνου πατήρ, κακωθεῖσαν ὑπὸ τῶν ὑπερκειμένων Ῥαιτῶν συνώκισεν· εἶτα Γάϊος Σκηπίων περὶ τρισχιλίους προσέθηκεν· εἶτα ὁ Θεὸς Καῖσαρ πεντακισχιλίους ἐπισυνώκισεν, ὧν οἱ πεντακίσιοι τῶν Ἑλλήνων ὑπῆρξαν οἱ ἐπιφανέστατοι. Τούτοις δὲ καὶ πολιτείαν ἔδωκε, καὶ ἐνέγραψεν αὐτοὺς εἰς τοὺς συνείκους. Καὶ οὐ μόνον συνώκησαν αὐτόθι, ἀλλὰ καὶ τοῦνομα τῷ κτίσματι ἐκεῖνοί κατέλιπον· Νεοκωμίται γὰρ ἐκλήθησαν ἅπαντες· τοῦτο δὲ μεθερμηνευθὲν Νοβουκώμουμ λέγεται. Ἐγγὺς δὲ τοῦ χωρίου τούτου λίμνη Λάριος καλουμένη· πληροῖ δ' αὐτὴν ὁ Ἀδδούας ποταμός· εἶτ' ἐξίησιν εἰς τὸν Πάδον· τὰς δὲ πηγὰς ἔσχηκεν ἐν τῷ Ἀδούλα ὄρει, ὅπου καὶ ὁ Ῥῆνος.

§. 7.

Αὗται μὲν οὖν πολὺ ὑπὲρ τῶν ἐλῶν ὄκηνται· πλησίον δὲ τὸ

Παταούϊον, πασῶν ἀρίστη τῶν ταύτη πόλεων, ἥ γε νεωστὶ λέγε- 213.
 ται τιμῆσασθαι πεντακοσίους ἵππικους ἀνδρας· καὶ τὸ παλαιὸν
 δὲ ἐξελλε δώδεκα μυριάδας στρατιάς. Δηλοῖ δὲ καὶ τὸ πλῆ-
 θος τῆς πεμπομένης κατασκευῆς εἰς τὴν Ῥώμην κατ' ἐμπορίαν,
 τῶν τε ἄλλων καὶ ἐσθῆτος παντοδαπῆς, τὴν εὐανδρίαν τῆς
 πόλεως, καὶ τὴν εὐτεχνίαν. ἔχει δὲ θαλάττης ἀνάπλουον ποταμῶ
 διὰ τῶν ἐλιῶν φερομένῳ σαδίων πενήκοντα καὶ διακοσίων ἐκ λι-
 μένος μεγάλου. Καλεῖται δ' ὁ λιμὴν Μεδόακος ὁμωνύμως τῷ
 ποταμῶ. Ἐν δὲ τοῖς ἐλεσι μεγίστη μὲν ἐστὶ Ῥαουέννα, ξυλοπαγῆς
 ὄλη, καὶ διάρρυτος, γεφύραις καὶ πορθμείοις ὁδευομένη. Δέχε-
 ται δ' οὐ μικρὸν τῆς θαλάττης μέρος ἐν ταῖς πλημμυρίσιν,
 ὥστε καὶ ὑπὸ τούτων καὶ ὑπὸ ποταμῶν ἐκκλυζόμενον τὸ βορ-
 βορῶδες πᾶν, ἰάται τὴν δυσαιρίαν. Οὕτως γοῦν ὑγιεινὸν ἐξ-
 ἦτασαι τὸ χωρίον, ὥστε ἐνταῦθα τοὺς μονομάχους τρέφειν καὶ
 γυμνάζειν ἀπέδειξαν οἱ ἡγεμόνες. Ἔστι μὲν οὖν καὶ τοῦτο θαυ-
 μασιῶν τῶν ἐνθάδε, τὸ ἐν ἐλεσι τοὺς ἀέρας ἀβλαβεῖς εἶναι,
 καθάπερ καὶ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τῇ πρὸς Αἰγύπτῳ τοῦ θέρους ἢ 214.
 λίμνη τὴν μοχθηρίαν ἀποβάλλει διὰ τὴν ἀνάβασιν τοῦ ποταμοῦ,
 καὶ τὸν τῶν τελμάτων ἀφανισμόν. Ἀλλὰ καὶ τὸ περὶ τὴν ἄμπελον
 πάθος θαυμάζειν ἄξιον. Φύει μὲν γὰρ αὐτὴν τὰ ἐλη, καὶ
 ποιεῖ ταχὺ, καὶ πολὺν ἀποδιδοῦσαν καρπὸν. Φθεῖρεται δὲ ἐν
 ἔτεσι τέτρασι ἢ πέντε. Ἔστι δὲ καὶ τὸ Ἄλτινον ἐν ἐλεσι, παρα-
 πλῆσιον ἔχον τῇ Ῥαουέννῃ τὴν θέσιν. Μεταξὺ δὲ, Βούτριον
 τῆς Ῥαουέννης πόλισμα· καὶ ἡ Σπίνα, νῦν μὲν κωμίον, παλαι
 δὲ Ἑλληνικὴ πόλις ἐνδοξος. Θησαυροὶ γοῦν Σπινιτῶν ἐν Δελφοῖς
 δείκνυται· καὶ τὰλλα ἰσορεῖται περὶ αὐτῶν, ὡς θαλαττοκρατη-
 σάντων. Φασὶ δὲ καὶ ἐπὶ θαλάττῃ ὑπάρξαι· νῦν δ' ἐστὶν ἐν
 μεσογαίᾳ τὸ χωρίον περὶ ἐννεήκοντα τῆς θαλάττης σαδίους
 ἀπέχον. Καὶ ἡ Ῥαουέννα δὲ Θετταλῶν λέγεται κτίσμα· οὐ φέ-
 ροντες δὲ τὰς τῶν Τυρρηνῶν ὕβρεις ἐδέξαντο ἐκόντες τῶν

214. Ὀμβρικῶν τινας, οἱ καὶ νῦν ἔχουσι τὴν πόλιν· αὐτοὶ δ' ἀνεχώρησαν ἐπ' οἴκου. Αὐταὶ μὲν οὖν ἐπὶ πλεόν περιέχονται τοῖς ἔλεσιν, ὥς τε καὶ κλύζεσθαι.

§. 8.

Ὀπιτέργιον δέ, καὶ Κωνκορδία, καὶ Ἀτρία, καὶ Οὐϊκετία, καὶ ἄλλα τοιαῦτα πολισμάτια, ἦττον μὲν ὑπὸ τῶν ἐλῶν ἐνοχλεῖται· μικροῖς δ' ἀνάπλοισ πρὸς τὴν θάλατταν συνήπται. Τὴν δ' Ἀτρίαν ἐπιφανῆ γενέσθαι πόλιν φασίν, ἀφ' ἧς καὶ τοῦνομα τῷ κόλπῳ γενέσθαι τῷ Ἀδρίᾳ, μικρὰν μετάθεσιν λαβόν. Ἀκυληία δ', ἥπερ μάλιστ' αὐτῷ μυχῷ πλησιάζει, κτίσμα μὲν ἐστὶ Ῥωμαίων, ἐπιτειχισθὲν τοῖς ὑπερκειμένοις βαρβάροις. Ἀναπλεῖται δὲ ὀλκᾶσι κατὰ τὸν Νατίσωνα ποταμὸν ἐπὶ πλείστους ἐξήκοντα σταδίους. Ἀνεῖται δ' ἐμπορεῖον τοῖς περὶ τὸν Ἰστρον τὸν Ἰλλυρικὸν ἔθνεσι. Κομίζουσι δ' οὗτοι μὲν τὰ ἐκ θαλάττης, καὶ οἶνον ἐπὶ ξυλίνων πίθων, ἄρμαμάξαις ἀναθέντες, καὶ ἔλαιον· ἐκεῖνοι δ' ἀνδράποδα, καὶ βοσκήματα, καὶ δέρματα. Ἐξω δ' ἐστὶ τῶν Ἐνετικῶν ὄρων ἡ Ἀκυληία. Διορίζονται δὲ ποταμῷ, ῥέοντι ἀπὸ τῶν Ἀλπειῶν ὄρων, ἀνάπλουον ἔχοντι *καὶ* διακοσίων σταδίων ἐπὶ τοῖς χιλίοις εἰς Νωρηϊαν πόλιν, περὶ ἣν Γναῖος Κάρβων συμβάλων Κίμβροις, οὐδὲν ἔπραξεν. ἔχει δὲ ὁ τόπος οὗτος χρυσοπλύσια εὐφυῆ καὶ σιδηρουργεῖα. Ἐν αὐτῷ δὲ τῷ μυχῷ τοῦ Ἀδρίου καὶ ἱερὸν τοῦ Διομήδους ἐστὶν ἀξίον μνήμης, τὸ Τίμαιον· λιμένα γὰρ ἔχει, καὶ ἄλσος ἐκπρεπὲς, καὶ πηγὰς ἑπτὰ ποτίμου ὕδατος εὐδύς εἰς τὴν θάλατταν ἐκπίπτοντος πλατεῖ καὶ βαθεῖ ποταμῷ. Πολύβιος δ' εἶρηκε, πλὴν μίας, τὰς ἄλλας ἀλμυροῦ ὕδατος· καὶ δὴ καὶ τοὺς ἐπιχωρίους, πηγὴν καὶ μητέρα τῆς θαλάττης ὀνομάζειν τὸν τόπον.

215. Ποσειδώνιος δὲ φησὶ ποταμὸν τὸν Τίμαιον ἐκ τῶν ὄρων φερόμενον, καταπίπτειν εἰς βέρεθρον· εἰδ' ὑπὸ γῆς ἐνεχθέντα.

περὶ ἑκατὸν καὶ τριάκοντα σταδίους, ἐπὶ τῇ θαλάττῃ τὴν ἐκ- 215.
βολὴν ποιῆσθαι.

§. 9.

Τῆς δὲ τοῦ Διομήδους δυναστείας περὶ τὴν θαλάτταν ταύτην, αἱ τε Διομήδαιοι νῆσοι μαρτύρια, καὶ τὰ περὶ Δαυνίους καὶ τὸ Ἄργος τὸ Ἴππιον ἰσορούμενα· περὶ ὧν ἐροῦμεν, ἐφ' ὅσον πρὸς ἰσορίαν χρήσιμον. Τὰ δὲ πολλὰ τῶν μυθευομένων ἢ καταψευσμένων ἄλλως, ἔσθ' οἷον τὰ περὶ τὸν Φαέθοντα, καὶ τὰς Ἡλιάδας τὰς ἀπαιγειρουμένας περὶ τὸν Ἡριδανόν, τὸν μηδαμοῦ γῆς ὄντα, πλησίον δὲ τοῦ Πάιδου λεγόμενον· καὶ τὰς Ἡλεκτρίδας νήσους τὰς πρὸ τοῦ Πάιδου, καὶ μελεαγρίδας ἐν αὐταῖς· οὐδὲ γὰρ τούτων οὐδέν ἐστιν ἐν τοῖς τόποις. Τῷ δὲ Διομήδει παρὰ τοῖς Ἐνετοῖς ἀποδεδειγμένα τινὲς ἰσοροῦνται τιμαί· καὶ γὰρ θύεται λευκὸς ἵππος αὐτῷ· καὶ δύο ἄλση, τὸ μὲν Ἡρᾶς Ἀργείας δείκνυται, τὸ δ' Ἀρτέμιδος Αἰτωλίδος. Προσμυθεύουσι δ', ὡς εἰκὸς, τὸ ἐν τοῖς ἄλσεσι τούτοις ἡμεροῦσθαι τὰ θηρία, καὶ λύκοις ἐλάφους συναγελάζεσθαι· προσιόντων δὲ τῶν ἀνθρώπων, καὶ καταψόντων, ἀνέχεσθαι· τὰ δὲ διωκόμενα ὑπὸ τῶν κυνῶν, ἐπειδὴν καταφύγη δεῦρο, μηκέτι διώκεσθαι. Φασὶ δὲ τινὰ τῶν πάνυ γνωριζομένων ὡς εἶη φιλέγγυος, καὶ σκοπτόμενον ἐπὶ τούτῳ, περιτυχεῖν κυνηγέταις, λύκον ἐν τοῖς δικτύοις ἔχουσιν· εἰπόντων δὲ κατὰ παιδιάν, εἰ ἐγγυᾶται τὸν λύκον, ἐφ' ὅτε τὰς ζημίας ἂς εἴργασο διαλύσειν, ἀφήσειν αὐτὸν ἐκ τῶν λίνων, ὁμολογήσαι. Ἀφεθέντα δὲ τὸν λύκον, ἵππων ἀγέλην ἀπελάσαντα ἀκαυσηριάσων ἱκανὴν πρῆσαγαγεῖν πρὸς τὸν τοῦ φιλεγγύου σταθμόν· τὸν δ', ἀπολαβόντα τὴν χάριν, καυσηριάσαι τε τὰς ἵππους λύκον, καὶ κληθῆναι Λυκοφόρους, τάχει μᾶλλον ἢ κάλλει διαφερούσας· τοὺς δ' ἀπ' ἐκείνου διαδεξαμένους τό τε καυστήριον φυλάξαι, καὶ τοῦνομα τῷ γένει

215. τῶν ἵππων ἔθος δὲ ποιῆσαι, θήλειαν μὴ ἐξαλλοτριοῦν, ἵνα μένοι παρὰ μόνοις τὸ γνήσιον γένος, ἐνδόξου γενομένης ἐνθένδε ἵππειας. Νυνὶ δὲ, ὡσπερ ἔφαμεν, πᾶσα ἐκλέλοιπεν ἡ τοιαύτη ἄσκησις. Μετὰ δὲ τὸ Τίμαιον, ἡ τῶν Ἰσρίων ἐς ἡ παράλια μέχρι Πόλας, ἡ πρόσκειται τῇ Ἰταλίᾳ. Μεταξὺ δὲ φρούριον Τεργέσαι, Ἀκυληίας διέχον ἑκατὸν καὶ ὀγδοήκοντα σταδίους. Ἡ δὲ Πόλα ἰδρυταὶ μὲν ἐν κόλπῳ λιμενοειδεῖ, νησίδια ἔχοντι εὖορμα καὶ εὐκαρπια. Κτίσμα δ' ἐστὶν ἀρχαῖον Κόλχων, τῶν ἐπὶ τὴν Μήδειαν
216. ἐκπεμφθέντων, διαμαρτόντων δὲ τῆς πράξεως, καὶ καταγνόντων ἑαυτῶν φυγὴν, ὡς Καλλίμαχος εἶρηκε,

Τὸ κεν ΦΥΓΛΩΝ τις ἐνίσποι

Γραικός, ἀτὰρ κείνων γλῶσσ' ὀνόμηνε ΠΟΛΑΣ.

Τὰ μὲν δὴ πέραν τοῦ Παίδου χωρία οἷ τε Ἐνετοὶ νέμονται καὶ οἱ μέχρι Πόλας. Ὑπὲρ δὲ τῶν Ἐνετῶν Κάρνοι, καὶ Κενομάνοι, καὶ Μεδάκοι, καὶ Ἰνσουβροὶ ὧν οἱ μὲν πολέμοι τοῖς Ῥωμαίοις ὑπῆρξαν, Κενομάνοι δὲ καὶ Ἐνετοὶ συνεμάχουν, καὶ πρὸ τῆς Ἀννίδα στρατείας, ἠνία πρὸς Βοίους καὶ Ἰνσούβρους ἐπολέμουν, καὶ μετὰ ταῦτα.

§. 10.

Οἱ δ' ἐντὸς τοῦ Παίδου κατέχουσι μὲν ἅπασαν, ὅσην ἐγκυκλοῦνται τὰ Ἀπέννινα ὄρη πρὸς τὰ Ἄλπεια μέχρι Γενοῦας, καὶ τῶν Σαβάτων. Κατεῖχον δὲ Βόιοι καὶ Λέγυες, καὶ Σέγονες, καὶ Γαισάται τὸ πλεον τῶν δὲ Βοίων ἐξελαθέντων, ἀφανισθέντων δὲ καὶ τῶν Γαισατῶν, καὶ Σενόνων, λείπεται τὰ Λεγυσακά φύλα, καὶ τῶν Ῥωμαίων αἱ ἀποικίαι. Τοῖς δὲ Ῥωμαίοις ἀναμέμικται καὶ τὸ τῶν Ὀμβρικῶν φύλον, ἐς δ' ὅπου καὶ Τυρρήνων. Ταῦτα γὰρ ἄμφω τὰ ἔθνη, πρὸ τῆς τῶν Ῥωμαίων

ἐπὶ

ἐπὶ πλέον αὐξήσεως, εἶχε τινα πρὸς ἀλλήλα περὶ πρωτείων 216. ἀμύλλαν, καὶ μέσον ἔχοντα τὸν Τίβεριον ποταμὸν, ῥαδίως ἐπιδέβαινον ἀλλήλοισ· καὶ εἴ που τινὰς ἐκστρατείας ἐποιοῦντο ἐπ' ἄλλους οἱ ἕτεροι, καὶ τοῖς ἑτέροις ἔρις ἦν μὴ ἀπολείπεσθαι τῆς εἰς τοὺς αὐτοὺς τόπους ἐξόδου. Καὶ δὴ καὶ τῶν Τυρρήνων σειλάντων στρατιῶν εἰς τοὺς περὶ τὸν Πάδον βαρβάρους, καὶ πραξάντων εὖ, ταχὺ δὲ πάλιν ἐκπεσόντων διὰ τὴν τρυφήν, ἐπεστράτευσαν οἱ ἕτεροι τοῖς ἐκβαλοῦσιν· εἴτ' ἐκ διαδοχῆς τῶν τόπων ἀμφισβητοῦντες, πολλὰς τῶν κατοικιῶν τὰς μὲν Τυρρήνικας ἐποίησαν, τὰς δ' Ὀμβρικὰς, πλείους δὲ τῶν Ὀμβρικῶν ἐγγυτέρω γὰρ ἦσαν. Οἱ δὲ Ῥωμαῖοι παραλαβόντες, καὶ πέμψαντες ἐποίκους πολλαχοῦ, συνεφύλαξαν καὶ τὰ τῶν προεποικησάντων γένη. Καὶ νῦν Ῥωμαῖοι μὲν εἰσιν ἅπαντες· οὐδὲν δ' ἤττον Ὀμβρικοὶ τέ τινες λέγονται καὶ Τυρρήνικοι, καθάπερ ἔνετοί, καὶ Λέγυες, καὶ Ἰνσουβροί.

§. 11.

Πόλεις δ' εἰσὶν ἐντὸς τοῦ Πάδου καὶ περὶ τὸν Πάδον ἐπιφανεῖς, Πλακεντία μὲν καὶ Κρεμώνη πλησιαίταται κατὰ μέσην που τὴν χώραν· μεταξὺ δὲ τούτων τε καὶ Ἀριμίνου Πάρμα, καὶ Μουτίνη, καὶ Βονωνία πλησίον ἤδη Ῥαουέννης, καὶ μικρὰ πόλισματα ἀνὰ μέσον τούτων, δι' ὧν ἡ εἰς Ῥώμην ὁδὸς, Ἀχέραι, Ρήγιον Λέπιδον, Μακροὶ Κάμποι, ὅπου πανήγυρις συντελεῖται κατ' ἔτος, Κλίτερνα, Φόρον Κορνήλιον. Φαουεντία δὲ καὶ Καισὶνα πρὸς τῷ Σάπει ποταμῷ καὶ τῷ 217. Ῥουβίκωνι ἤδη συνάπτουσι τῷ Ἀριμίνῳ. Τὸ δὲ Ἀρίμινον Ὀμβρικῶν ἐστὶ κατοικία, καθάπερ καὶ ἡ Ῥαουέννα· δέδεκται δ' ἐποίκους Ῥωμαίους ἑκατέρω. ἔχει δὲ τὸ Ἀρίμινον λιμένα, καὶ ὁμώνυμον ποταμὸν. Ἀπὸ δὲ Πλακεντίας εἰς Ἀρίμινον σταδίοι χίλιοι καὶ τριακόσιοι. Ὑπὲρ δὲ Πλακεντίας, ἐπὶ μὲν τοὺς ὄρους

217. τῆς Κοττίου γῆς, Τύκνον ἐν ἑξ καὶ τριάκοντα μιλίοις πόλις, καὶ ὁμώνυμος ὁ παραρρέων ποταμὸς, συμβάλλων τῷ Πάδῳ, καὶ Κλασιδίον, καὶ Δέρθων, καὶ Ἀκούαι Στατιέλλαι, μικρὸν ἐν παρόδῳ. Ἡ δ' εὐθεΐα εἰς Ὠκελον, παρὰ τὸν Πάδον καὶ τὸν Δουρίαν ποταμὸν, βαραθρώδης ἢ πολλή, πλείους καὶ ἄλλους ἔχουσα ποταμοὺς, ὧν καὶ τὸν Δρουεντίαν μιλίων δ' ἐςὶ περι ἑδῆκοντα. Ἐντεῦθεν δὲ ἤδη τὰ Ἄλπεια ὄρη καὶ ἡ Κελτική. Πρὸς δὲ τοῖς ὄρεσίν ἐστι πόλις τοῖς ὑπερκειμένοις τῆς Λούνης Λοῦκα. Ἐνιοὶ δὲ κωμηδὸν οἰκοῦσιν. Εὐανδρεῖ δ' ὅμως ἡ χώρα, καὶ τὸ στρατιωτικὸν ἐντεῦθεν τὸ πλεόν ἐςὶ, καὶ τὸ τῶν ἵππικῶν πληθὸς, ἐξ ὧν καὶ ἡ σύγκλητος λαμβάνει τὴν σύνταξιν. Ἐστὶ δὲ ἡ Δέρθων πόλις ἀξιόλογος κειμένη κατὰ μέσσην τὴν ὁδὸν, τὴν ἀπὸ Γενούας εἰς Πλακεντίαν, ἑκατέρας διέχουσα σταδίους τετρακοσίους· κατὰ δὲ ταύτην τὴν ὁδὸν, καὶ Ἀκούαι Στατιέλλαι. Ἀπὸ δὲ Πλακεντίας εἰς μὲν Ἀρίμινον, εἴρηται. Εἰς δὲ Ραουένναν κατάπλους τῷ Πάδῳ θυεῖν ἡμερῶν καὶ νυκτῶν. Πολὺ δὲ καὶ τῆς ἐντὸς τοῦ Πάδου κατείχεται ὑπὸ ἐλῶν, δι' ὧν Ἀννίβας χαλεπῶς διήλθε προῖὼν ἐπὶ Τυρρήνιον. Ἄλλ' ἀνέψυξε τὰ πεδία ὁ Σκαῦρος διωρυγαῖς πλωταῖς, ἀπὸ τοῦ Πάδου μέχρι Παρμητῶν. Κατὰ γὰρ Πλακεντίαν ὁ Τρεβίας συμβάλλων τῷ Πάδῳ, καὶ ἔτι πρότερον ἄλλοι πλείους, πληροῦσι πέραν τοῦ μετρίου. Οὗτος δὲ ὁ Σκαῦρός ἐστιν ὁ καὶ τὴν Αἰμιλίαν ὁδὸν ἐρώσας, τὴν διὰ Πεισῶν καὶ Λούνης μέχρι Σαδάτων, κἀντεῦθεν διὰ Δέρθωνος. Ἄλλη δ' ἐστὶν Αἰμιλία διαδεχομένη τὴν Φλαμνίαν. Συνυπάτευσαν γὰρ ἀλλήλοις Μάρκος Λέπιδος, καὶ Γαῖος Φλαμίνιος· καθελόντες δὲ Λίγυας, ὁ μὲν τὴν Φλαμνίαν ἔσρωσεν ἐκ Ρώμης διὰ Τυρρήνιων, καὶ τῆς Ὀμβρακῆς, μέχρι τῶν περὶ Ἀρίμινον τόπων· ὁ δὲ τὴν ἐξῆς μέχρι Βονωνίας, κἀκεῖθεν εἰς Ἀκυληίαν παρὰ τὰς ρίζας τὰς τῶν Ἄλπεων, ἐγκυκλούμενος τὰ ἔλη. Ὅριον δὲ τῆς χώρας ταύτης, ἦν Ἐντὸς

Κελτικὴν καλοῦμεν, πρὸς τὴν λοιπὴν Ἰταλίαν, τό τε Ἀπέν- 217.
νινον ὄρος τὸ ὑπὲρ τῆς Τυρρήνιας ἀπεδέδεικτο, καὶ ὁ Αἴσις
ποταμός· ὕψερον δὲ ὁ Ρουβίκων, εἰς τὸν Ἀδρίαν ἐκιδόντες
ἀμφότεροι.

§. 12.

Τῆς δ' ἀρετῆς τῶν τόπων τεκμήριον, ἢ τ' εὐανδρία καὶ τὰ 218.
μεγέθη τῶν πόλεων καὶ ὁ πλοῦτος, οἷς πᾶσιν ὑπερεδέβλητο
τὴν ἄλλην Ἰταλίαν οἱ ταύτη Ρωμαῖοι. Καὶ γὰρ ἡ γεωργουμένη γῆ
πολλοὺς καὶ παντοίους ἐκφέρει καρπούς· καὶ αἱ ὕλαι τοσαύτην
ἔχουσι βαλανον, ὥστ' ἐκ τῶν ἐντεῦθεν ὑοφορβίων ἡ Ρώμη τρέ-
φεται τὸ πλεόν. Ἔστι δὲ καὶ κεγχροφόρος διαφερόντως, διὰ τὴν
εὐανδρίαν· τοῦτο δὲ μέγιστον λιμοῦ ἐστὶν ἄκος· πρὸς ἅπαντας γὰρ
καιροὺς ἀέρων ἀντέχει, καὶ οὐδέποτε ἐπιλείπειν δύναται, κἂν
τοῦ ἄλλου σίτου γένηται σπάνις. ἔχει δὲ καὶ πιττουργεῖα θαυ-
μασά. Τοῦ δ' οἴνου τὸ πλῆθος μηνύουσιν οἱ πίθοι· ξύλινοι γὰρ
μείζους οἰκῶν εἰσὶ· προσλαμβάνει δὲ πολὺ ἢ τῆς πίττης εὐπορία
πρὸς τὸ εὐώνητον. Ἐρέαν δὲ τὴν μὲν μαλακὴν, οἱ περὶ Μουτίνην
τόποι καὶ τὸν Σκουτάναν ποταμὸν φέρουσι πολὺ πασῶν καλ-
λίστην τὴν δὲ τραχεῖαν ἢ Λεγυρικὴ καὶ ἡ τῶν Ἰνσούβρων, ἐξ ἧς
τὸ πλεόν τῆς οἰκετίας τῶν Ἰταλιωτῶν ἀμπέχεται· τὴν δὲ μέσην οἱ
περὶ Παταούϊον, ἐξ ἧς οἱ τάπητες οἱ πολυτελεῖς, καὶ γαυσάπαι,
καὶ τὸ τοιοῦτον εἶδος πᾶν, ἀμφίμαλλόν τε καὶ ἑτερόμαλλον. Τὰ
δὲ μέταλλα νυνὶ μὲν οὐχ ὁμοίως τὰ ἐνταῦθα σπουδάζεται, διὰ
τὸ λυσιτελέστερα ἴσως εἶναι τὰ ἐν τοῖς ὑπεραλπείοις Κελτοῖς καὶ
τῇ Ἰβηρίᾳ· πρότερον δὲ ἐσπουδάζετο. Ἐπεὶ καὶ ἐν Οὐερκέλλοις
χρυσωρυχεῖον ἦν· κώμη δ' ἐστὶ πλησίον Ἰκτουμούλων, καὶ ταύ-
της κώμης· ἄμφω δ' εἰσὶ περὶ Πλακεντίαν. Αὕτη μὲν δὴ πρώτη
μερίς τῆς Ἰταλίας, μέχρι δεῦρο περιωδεύσθω.